

4. Zdravotní péče

Zdravotní péčí se rozumí prevence, ošetřování a zvládání chorob a ochrana duševního a fyzického zdraví využitím služeb zdravotního, ošetřujícího a pomocného personálu. Mezi zdravotnická zařízení patří nemocnice, polikliniky, ordinace lékařů, zdravotnická záchranná služba, hygienická služba, lékárny, specializované léčebné ústavy, výzkumné ústavy, laboratoře a doprava nemocných a raněných. Vybrané údaje o zdravotnictví jsou převzaty z podkladů Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR (ÚZIS ČR), zřízeného Ministerstvem zdravotnictví ČR.

Zdravotní stav

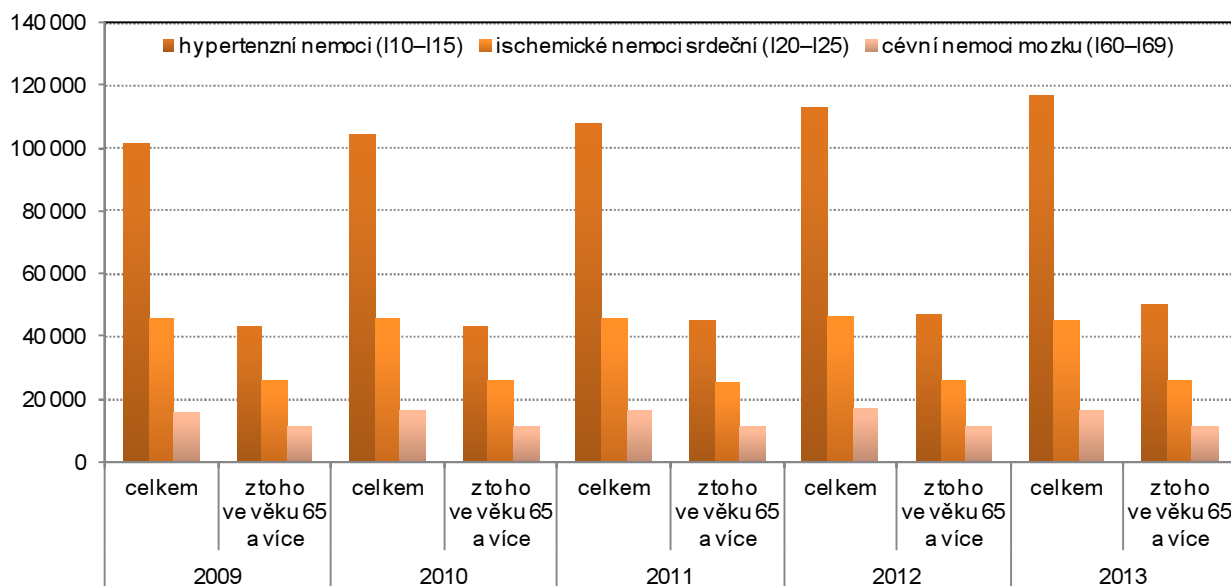
Zdraví seniorů je jednou z důležitých podmínek soběstačnosti. Světová zdravotnická organizace (WHO) vymezuje zdraví jako stav úplné tělesné, duševní, sociální a spirituální pohody. Toto pojetí je však u seniorů nereálné a nedosažitelné. Většina lidí vykazuje kolem 65. roku života příznaky stárnutí, které se projevují úbytky funkcí a výkonnosti. S přibývajícím věkem se zvyšuje výskyt zdravotních problémů. Nastávají změny pohybového aparátu. Významné jsou změny smyslového vnímání. U zraku se projevují změnou zrakové ostrosti, u sluchu nedoslýchavostí, u čichu a chuti změnou ve vnímání vůní, pachů. Nejvýrazněji se projevuje stárání na stavu cév (arterioskleróza). Jedná se o progresivní proces, který může být příčinou srdečního infarktu a mozkové mrtvice.

Vzhledem k omezenému rozsahu dat o zdravotním stavu nejstarší generace můžeme hodnotit pouze počty pacientů s chronickým onemocněním a nové hlášené případy onemocnění zhoubnými novotvarami.

V roce 2013 bylo v Olomouckém kraji v evidenci praktického lékaře pro dospělé evidováno 116 848 chronických pacientů s hypertenzními nemocemi (I10–I15), z nichž 42,7 % bylo starších 65 let. Dalších 44 942 osob (57,8 % starších 65 let) bylo v pravidelné péči lékaře pro ischemické nemoci srdce (I20–I25). Celkem 16 052 obyvatel kraje (68,8 % osob starších 65 let) bylo pod stálým lékařským dohledem z důvodu cévních nemocí mozku (I60–I69).

Pacienti s vybraným chronickým onemocněním v evidenci praktického lékaře pro dospělé v Olomouckém kraji v letech 2009 až 2013

Zdroj: ÚZIS

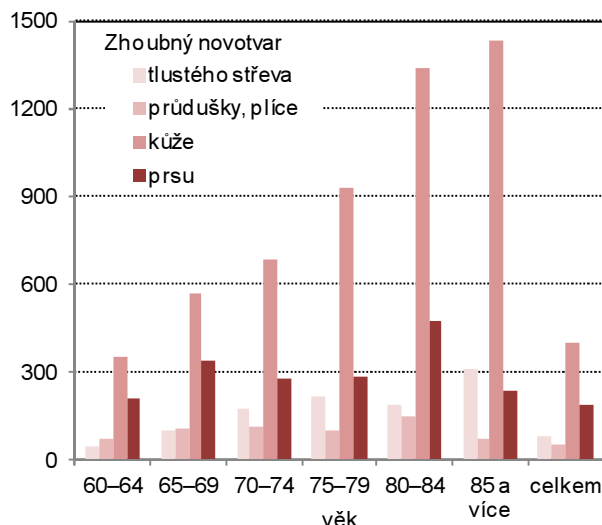
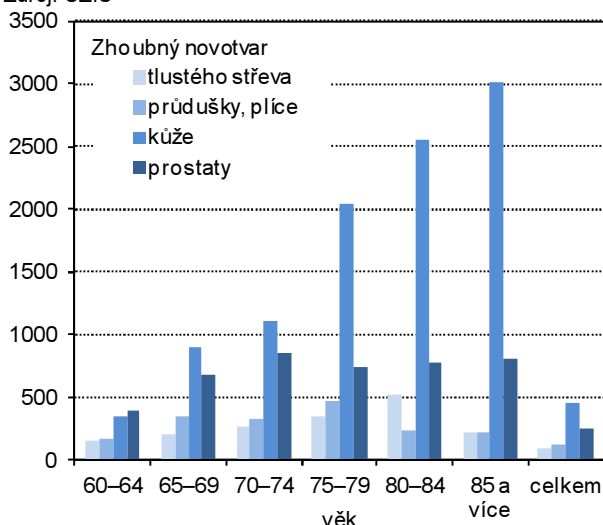

Ve srovnání s rokem 2009 se počet sledovaných pacientů starších 65 let v případě hypertenzních nemocí zvýšil o 16,3 %, u ischemických nemocí srdce došlo k nárůstu o necelé jedno procento a v případě cévních nemocí mozku vzrostl počet seniorů o 1,7 %.

Mezi nejobávanější onemocnění patří zhoubné novotvary. Ve věkové skupině 65 a víceletých bylo v roce 2011 v kraji 3 365 nově hlášených onemocnění zhoubnými novotvarami, což představovalo meziroční nárůst o 2,2 %. Mezi nově hlášenými onemocněními činil poměr mužů 53,4 % a žen 46,6 %. U žen došlo k meziročnímu nárůstu onemocnění o 6,5 %, naopak u mužů k poklesu o 1,4 %.

Hlášená onemocnění vybranými druhy zhoubných novotvarů na 100 tisíc mužů/žen v Olomouckém kraji v roce 2011

Zdroj: ÚZIS

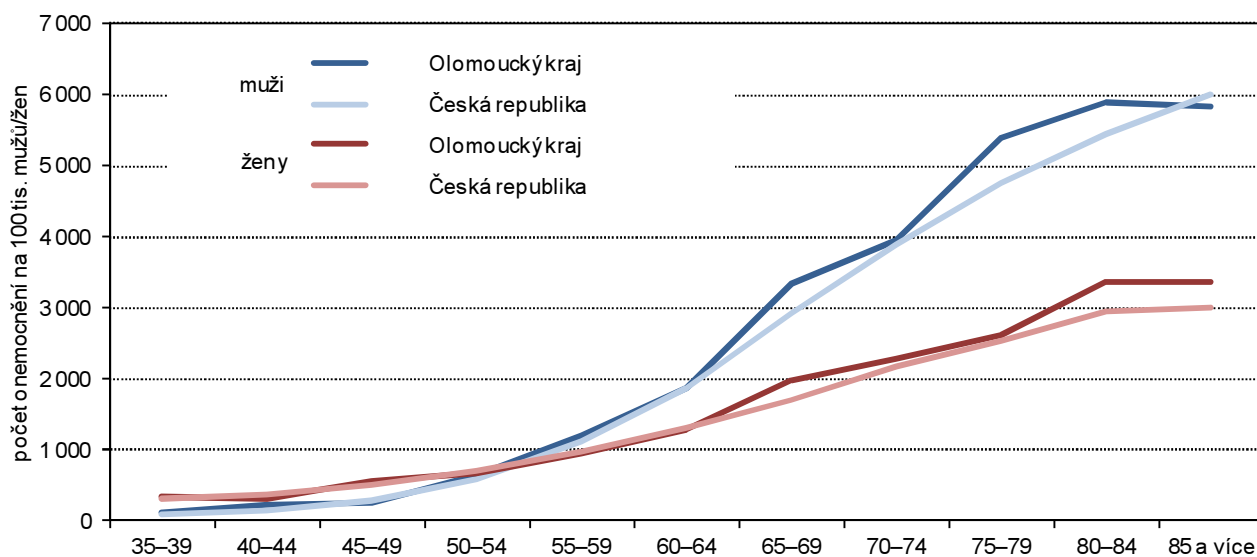

Nejčastějším novotvarem u obou pohlaví starších 65 let byl v roce 2011 jiný zhoubný novotvar kůže (C44). Více než třetina všech nově hlášených onemocnění připadala na tento druh novotvaru. Díky příznivé prognóze léčby a také včasnou diagnózou je úmrtnost na tento typ zhoubného nádoru minimální. U mužů byl druhým nejčastěji diagnostikovaným nádorem zhoubný novotvar prostaty (17,4 % z celku). U žen je dlouhodobě druhým nejčastějším nádorem zhoubný novotvar prsu (12,7 %). V relativním vyjádření zhoubný novotvar prostaty nejčastěji postihuje muže ve věkové skupině 70–74 let (856 nově hlášených případů na 100 tisíc mužů stejného věku v roce 2011). U žen je nejvyšší výskyt onemocněním rakovinou prsu ve věkové skupině 80–84 let (475 nově hlášených případů na 100 tisíc žen stejného věku). V roce 2014 byly tyto typy novotvarů nově zjištěny u 312 mužů a u 200 žen starších 65 let.

Ve srovnání s ČR jsou v Olomouckém kraji hodnoty nově hlášených onemocnění novotvary téměř ve všech věkových skupinách v přepočtu na 100 tisíc obyvatel mírně vyšší. Nejvyšší počet onemocnění zhoubnými novotvary na 100 tisíc obyvatel byl hlášen v kraji Plzeňském (u obou pohlaví, všech věkových skupin), naopak nejnižší hodnoty zaznamenali v kraji Středočeském. Olomouckému kraji patřila v roce 2011 třetí příčka v počtu hlášených onemocnění zhoubnými novotvary na 100 tisíc obyvatel u mužů. Ženy na tom bylo o něco málo lépe. Přesto výskyt nádorových onemocnění u žen byl pátý nejvyšší mezi 14 kraji ČR.

Hlášená onemocnění novotvary v Olomouckém kraji a ČR podle pohlaví a věku v roce 2011 (na 100 000 obyvatel stejného věku)

Zdroj: ÚZIS

Hospitalizovaní (nemocnice, LDN, hospice)

Zvyšující se počet chronicky nemocných pacientů má za následek zvýšené nároky na zdravotní a sociální péči. Pacienty, které není možné léčit ambulantně, je nutné hospitalizovat na lůžkových odděleních zdravotnických zařízení, ve kterých probíhá vícedenní léčba.

V roce 2013 bylo v nemocnicích hospitalizováno 137 106 osob, které měly bydliště v Olomouckém kraji. Více než třetina z nich (49 010 osob) byla starší 65 let. Počet hospitalizovaných seniorů se meziročně zvyšoval. Nejvyšší meziroční nárůst ve sledovaném období (v letech 2009 až 2013) byl zaznamenán v roce 2012 (6,6 %). Ve srovnání s rokem 2009 bylo v nemocnicích v roce 2013 hospitalizováno o 8,3 % více seniorů. Mezi hospitalizovanými seniory převažovaly v absolutním vyjádření ženy. V roce 2013 připadlo na 100 hospitalizovaných mužů 119 žen. Tento fakt souvisí se znatelnou převahou žen v populaci seniorů (na 100 mužů připadá 146 žen). V relativním vyjádření jsou poměry opačné. V roce 2013 bylo v nemocnicích hospitalizováno celkem 47 mužů seniorů ze sta. U žen seniorek tento ukazatel dosáhl hodnoty 39.

Osoby s bydlištěm v kraji hospitalizované v nemocnicích podle věku v letech 2009 až 2013

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky

	Hospitalizovaní muži					Hospitalizované ženy				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Celkem	60 397	60 858	58 827	60 681	60 733	77 851	76 846	74 405	75 667	76 373
z toho ve věku:										
55–59	5 462	5 611	5 181	5 265	4 892	4 352	4 427	4 317	4 333	4 197
60–64	6 206	6 217	6 299	6 504	6 304	4 898	5 277	5 017	5 285	5 143
65–69	5 579	5 746	5 802	6 541	6 870	5 415	5 389	5 334	5 648	6 143
70–74	4 608	4 956	4 801	5 258	5 431	4 998	4 926	4 994	5 320	5 450
75–79	4 658	4 612	4 273	4 095	4 260	6 062	5 918	5 383	5 277	5 053
80–84	3 094	3 232	3 200	3 381	3 423	5 136	5 175	4 854	5 234	5 097
85–89	1 864	1 943	1 542	1 735	1 845	3 860	3 960	3 156	3 436	3 498
90–94 ¹⁾	.	.	352	425	518	.	.	822	1 110	1 221
95 a více ¹⁾	.	.	47	48	40	.	.	181	182	161

¹⁾ v letech 2009 a 2010 ve věku 85 a více let

Průměrná doba hospitalizace podle bydliště v kraji byla v roce 2013 v Olomouckém kraji rovna 5,5 dnů a mezi 14 kraji ČR byla nejnižší (ČR 6,3 dnů). Pro srovnání nejdéle v nemocnicích pobývali obyvatelé Královéhradeckého kraje (7,2 dnů). S rostoucím věkem se průměrná ošetrovací doba v nemocnici zvyšuje. Nejdéle v nemocnici pobývali Olomoučané ve věkové skupině 90–94 let (v průměru 8,8 dnů) a ve věku 85–89 let (8,7 dnů). Nejčastější příčinu hospitalizace představovaly nemoci oběhové soustavy se 17,7 tisíci hospitalizovanými osobami.

Průměrná ošetrovací doba osob s bydlištěm v kraji hospitalizovaných v nemocnicích podle věku v letech 2009 až 2013 (dny)

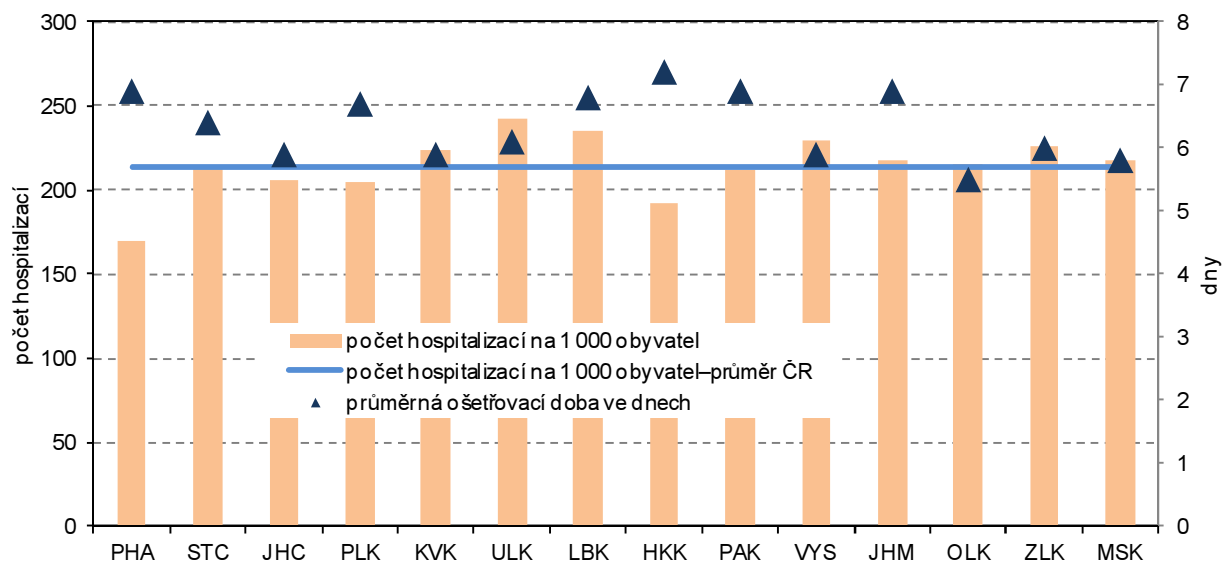
Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky

	Olomoucký kraj					Česká republika				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Celkem	6,3	6,2	6,0	5,8	5,5	6,9	6,8	6,7	6,4	6,3
z toho ve věku:										
55-59	6,5	6,5	6,1	5,8	5,4	6,9	6,9	6,7	6,3	6,2
60-64	6,9	6,8	6,3	6,3	5,9	7,4	7,3	7,1	6,8	6,7
65-69	7,3	7,0	6,8	6,4	6,3	7,9	7,8	7,6	7,3	7,2
70-74	7,6	7,4	7,2	7,1	6,7	8,7	8,5	8,3	7,9	7,8
75-79	8,1	8,1	8,1	7,5	7,2	9,7	9,7	9,4	9,0	8,8
80-84	9,3	9,1	8,9	8,2	7,9	11,2	11,0	10,9	10,4	10,2
85-89	10,1	9,8	9,7	9,0	8,7	12,3	12,5	12,4	11,8	11,6
90–94 ¹⁾	.	.	9,2	8,8	8,8	13,3	12,5	12,5	12,5	11,8
95 a více ¹⁾	.	.	9,9	9,6	8,1	13,0	12,8	13,8	12,4	12,5

¹⁾ v letech 2009 a 2010 ve věku 85 a více let

Hospitalizované osoby v nemocnicích a průměrná doba hospitalizace podle bydliště v kraji v roce 2013

Zdroj: ÚZIS

Z celkového počtu 49 tisíc hospitalizovaných seniorů jich pětina v nemocnici podstoupila operaci. Podíl operovaných na celkovém počtu hospitalizovaných ve sledovaném období let 2009 až 2013 zůstával na stejné hranici. Mezi věkovými skupinami však nalezneme výrazné rozdíly. U 65–74 letých byl chirurgický zákrok častějším důvodem hospitalizace než u osob ve vyšších věkových skupinách.

Podíl operovaných osob s bydlištěm v kraji z hospitalizovaných v nemocnicích podle věku v letech 2009 až 2013 (%)

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky

	Olomoucký kraj					Česká republika				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Celkem	26,3	26,7	28,9	29,2	28,5	28,9	28,9	28,8	29,6	29,4
z toho ve věku:										
55–59	34,2	34,2	36,3	36,6	36,2	35,2	35,4	35,4	36,2	36,3
60–64	31,3	30,9	33,8	33,6	32,2	32,2	32,2	32,0	32,7	32,8
65–69	27,5	29,8	30,8	30,2	29,8	29,7	29,8	29,6	30,1	29,9
70–74	24,3	25,1	26,5	27,1	26,1	26,2	25,8	26,0	26,4	26,4
75–79	21,1	20,3	21,7	20,8	20,7	22,3	21,1	21,2	21,2	21,3
80–84	16,4	15,5	16,0	15,8	15,6	17,1	16,1	16,1	16,1	16,1
85–89	12,4	11,0	11,8	12,6	13,1	13,7	12,5	12,5	12,5	12,3
90–94 ¹⁾	.	.	11,9	11,0	11,4	10,8	10,6	11,0	10,6	10,5
95 a více ¹⁾	.	.	7,9	6,1	6,5	9,5	9,8	10,0	8,8	9,9

¹⁾ v letech 2009 a 2010 ve věku 85 a více let

Pro poskytování specializované lůžkové péče, zaměřené k ošetřování a doléčování pacientů trpícími déletrvajícími nemocemi (zejména pro staré a dlouhodobě nemocné), jsou určeny léčebny dlouhodobě nemocných. V průběhu roku 2013 vykazovalo v Olomouckém kraji činnost sedm léčeben pro dlouhodobě nemocné s celkovým počtem 613 lůžek. Během sledovaného období (v letech 2005–2013) došlo ke vzniku dvou nových léčeben a navýšení počtu lůžek o 87.

V roce 2013 bylo v léčebnách dlouhodobě nemocných hospitalizováno 4 786 pacientů. V přepočtu na 10 tisíc obyvatel byla hodnota 75,2 pacientů druhá nejvyšší mezi kraji ČR. Vyšší byla jen v kraji Zlínském (82,2 hospitalizovaných na 10 tisíc obyvatel). Nejméně hospitalizovaných na 10 tisíc obyvatel (8,1) zaznamenal kraj Liberecký, ve kterém působí pouze jediná léčebna pro dlouhodobě nemocné.

Průměrná ošetrovací doba dosáhla 38,8 dnů a oproti roku 2005 se o 9 dnů snížila. Roční využití lůžek (301,0 dnů) bylo druhé nejnižší mezi 14 kraji ČR. Nižší bylo pouze v kraji Jihočeském (291,2 dnů). Naopak nejvyšší roční využití lůžek bylo zaznamenáno v kraji Libereckém (357,4 dnů) a kraji Jihomoravském (342,0 dnů).

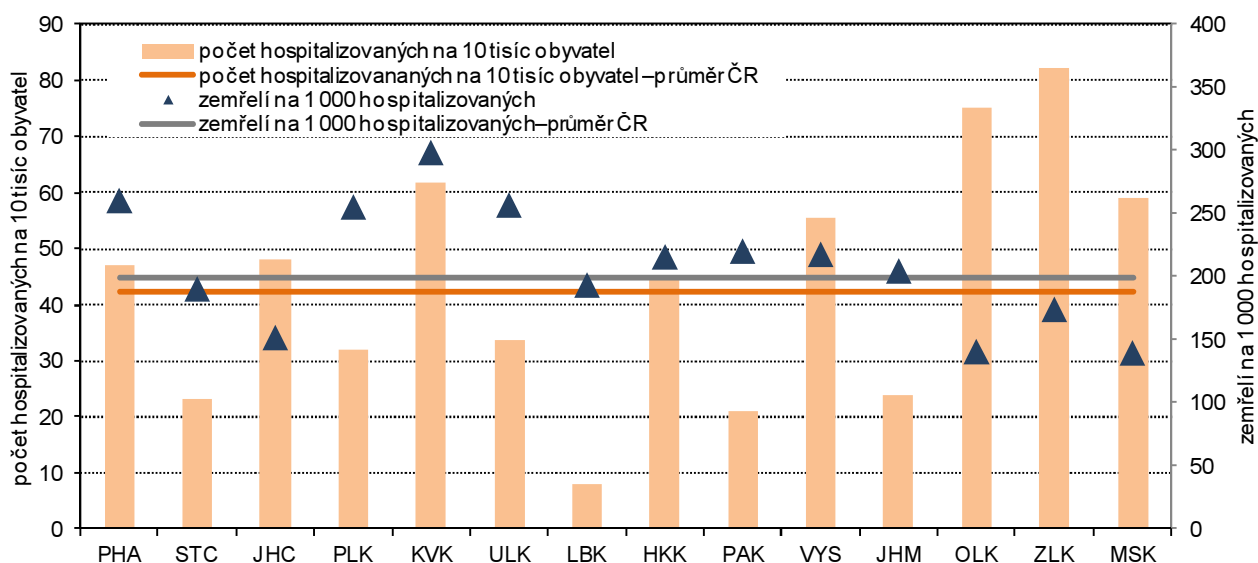
Léčebny dlouhodobě nemocných v letech 2005 až 2013

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Léčebny dlouhodobě nemocných	5	5	5	6	6	6	7	7	7
v nich lůžka	526	575	519	542	563	563	618	613	613
Hospitalizovaní celkem	3 610	3 750	4 136	4 142	4 439	4 432	5 020	4 800	4 788
na 10 000 obyvatel	56,5	58,6	64,4	64,5	69,1	69,1	78,6	75,3	75,2
Zemřelí pacienti	589	614	657	677	613	648	732	666	673
na 1 000 hospitalizovaných	163,2	163,7	158,8	163,4	138,1	146,2	145,8	138,8	140,6
Průměrná ošetrovací doba	47,7	48,0	43,4	42,3	40,6	42,0	39,3	38,8	38,8
Roční využití lůžek ve dnech	327,3	320,8	339,4	324,4	320,1	330,4	318,9	303,9	301,0

Hospitalizované osoby v léčebnách dlouhodobě nemocných podle krajů v roce 2013

Zdroj: ÚZIS

K péči o nevyléčitelně a těžce nemocné osoby jsou zřizovány zdravotnicko-sociální zařízení s názvem hospic. Na Svatém Kopečku u Olomouce najdeme jediný hospic v Olomouckém kraji, který poskytuje paliativní péči. Hlavním účelem hospiců je maximálně zlepšit kvalitu života v jeho závěrečné fázi a umožnit důstojné umírání. Děje se tak především snižováním nebo odstraňováním bolesti a jiných nepříjemných fyzických projevů nemoci. Hospic umožňuje vyřešit nebo alespoň zmírnit různé psychologické a duchovní problémy spojené s umíráním. Umožňuje intenzivní a nerušený kontakt s partnerem nebo rodinou.

Hospic na Svatém Kopečku u Olomouce byl zřízen Arcidiecézní charitou Olomouc. Slavnostně otevřen byl 28. listopadu 2002 za přítomnosti arcibiskupa Mons. Jana Graubnera. Od začátku prosince 2002 mohli první nemocní využít služeb hospice ve 24 ubytovacích jednotkách se 30 lůžky.

Geriatrická péče

Specializovanou zdravotní péči nemocným vyššího věku nad 65 let s komplexními zdravotními problémy poskytují oddělení geriatry. Geriatrie je lékařský obor, který je uznávaný jako samostatná specializace. Geriatrické oddělení se zřizuje v nemocnicích a neslouží k dlouhodobé péči jako léčebny dlouhodobě nemocných.

Oddělení geriatry Fakultní nemocnice Olomouc se 40 lůžky je jediné tohoto druhu v Olomouckém kraji. Počet lůžek na geriatry se oproti roku 2005 snížil o více než polovinu. V roce 2013 bylo na tomto oddělení hospitalizováno 703 pacientů (11 pacientů na 10 tisíc obyvatel). Celkem 37 pacientů zde zemřelo (53 pacientů na 1 tisíc hospitalizovaných).

Geriatry v akutní péči v nemocnicích se sídlem kraji v letech 2005 až 2013

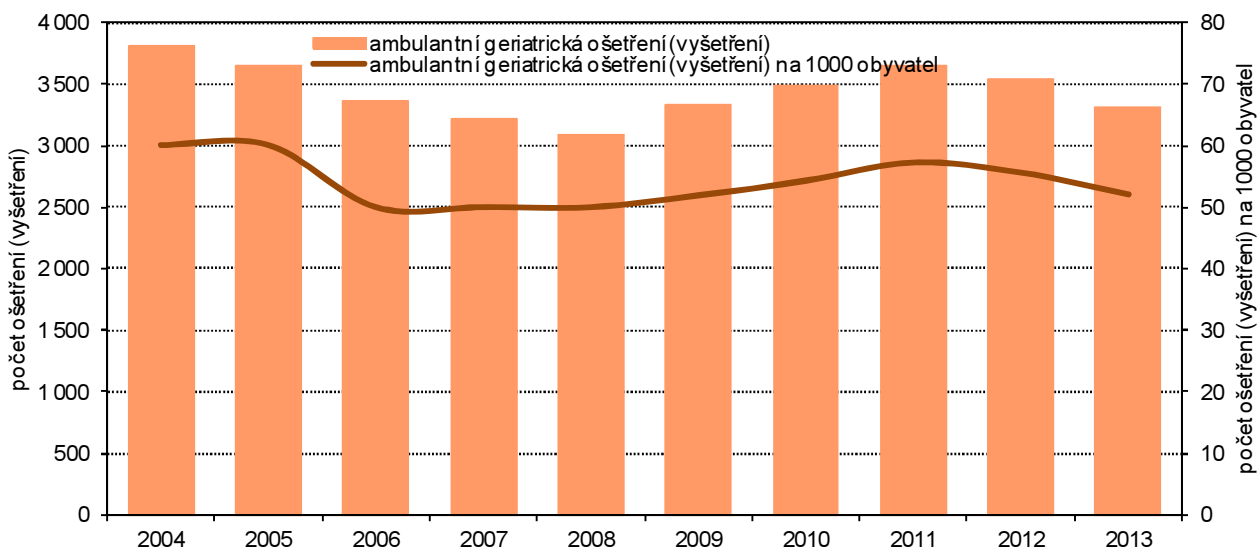
Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Geriatrická oddělení	1	1	1	1	1	1	1	1	1
v nich lůžka	90	90	90	90	90	90	55	40	40
na 10 000 obyvatel	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	0,9	0,6	0,6
Hospitalizovaní celkem	788	872	880	882	852	871	779	857	703
na 10 000 obyvatel	12,3	13,6	13,7	13,7	13,3	13,6	12,2	13,4	11,0
Zemřelí pacienti	58	60	59	44	77	59	36	37	37
na 1 000 hospitalizovaných	73,6	68,8	67,1	49,9	90,4	67,7	46,2	43,2	52,6

V geriatrické ambulanci bylo v roce 2013 provedeno 3 314 ošetření (vyšetření). Před deseti lety jich bylo provedeno o téměř 500 více. V přepočtu na 1 tisíc obyvatel se však hodnoty v letech 2004 až 2013 pohybují stále mezi pěti až šesti vyšetřeními. Kromě Fakultní nemocnice v Olomouci má oddělení geriatry dalších deset nemocnic v České republice, ve kterých působí celkem 47,9 lékařů (přepočtený počet).

Ambulantní geriatrická péče v Olomouckém kraji v letech 2004 až 2013

Zdroj: ÚZIS

Domácí zdravotní péče

Pro osoby, jejichž zdravotní stav již nevyžaduje soustavnou péči lékaře, ale přesto potřebují kvalifikovanou ošetrovatelskou péči, může být alternativou k pobytu v nemocnici tzv. domácí zdravotní péče. Léčba pacientů v domácím prostředí má často lepší výsledky než je tomu při dlouhodobé hospitalizaci na lůžkových odděleních nemocnic nebo v léčebnách pro dlouhodobě nemocné. Pobyt ve vlastním prostředí výrazně ovlivňuje proces uzdravování.

V průběhu roku 2013 poskytovalo domácí zdravotní péči v Olomouckém kraji 3,3 fyzioterapeutů, 158,7 zdravotnických pracovníků nelékařů s odbornou způsobilostí (ZPBD), 8,0 ostatních odborných pracovníků a 0,3 dobrovolníků. Jedná se o průměrné roční přepočtené počty na plné úvazky včetně smluvních pracovníků.

V roce 2013 bylo v domácím prostředí ošetřeno 7 606 pacientů, většina z nich byla starších 65 let (83,1 %). Zdravotní sestry uskutečnily za rok 360 tisíc návštěv a při svých návštěvách provedly přes 626 tisíc výkonů. Z celkového počtu výkonů provedených pracovníky domácí zdravotní péče jich bylo 94,1 % hrazeno z veřejného zdravotního pojištění.

Pacienti domácí zdravotní péče podle věku v letech 2005 až 2013

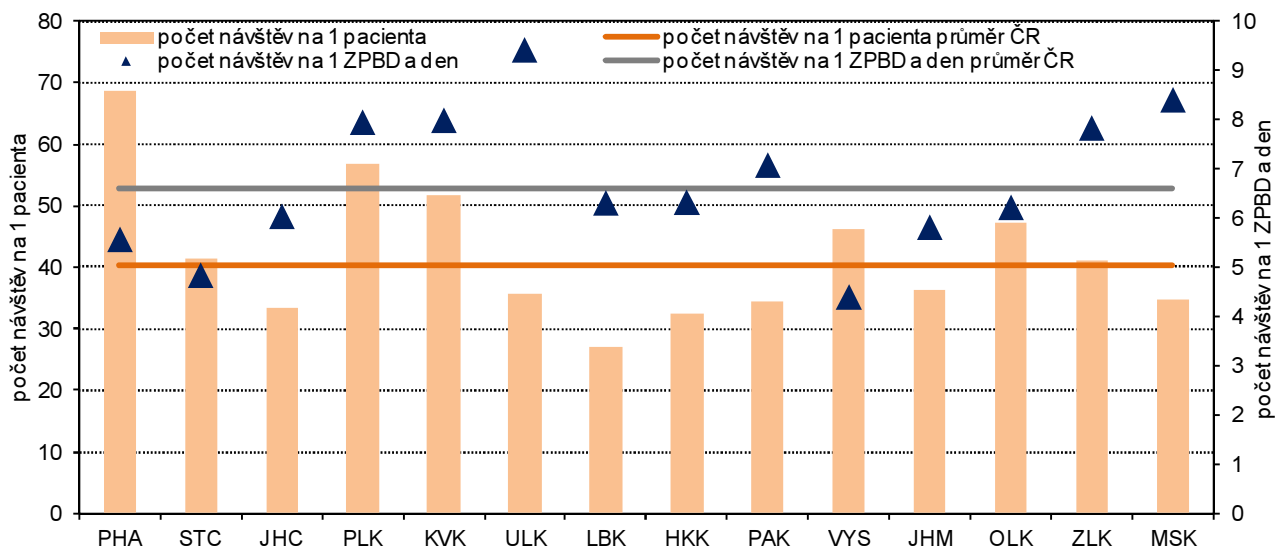
Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Počet pacientů	8 161	8 312	7 166	7 054	7 235	7 341	7 268	7 161	7 606
z toho ve věku 65 a více let	6 214	6 410	5 844	5 668	5 815	6 018	5 824	5 727	6 320
Počet pacientů ve věku 65 a více let na 1 000 obyvatel stejného věku	68	69	62	58	58	59	56	53	56
Počet návštěv	446 707	426 602	388 081	401 374	382 102	372 230	357 806	340 899	360 100
Počet návštěv na 1 pacienta	54,7	51,3	54,2	56,9	52,8	50,7	49,2	47,6	47,3
Počet provedených výkonů	719 258	725 844	670 008	724 471	714 928	624 430	593 886	562 446	626 347

V průměru byl každý pacient za rok 2013 ošetřen 47krát, což byla nejnižší hodnota za sledované období let 2005 až 2013. Mezi kraji ČR se tato hodnota pohybovala v rozmezí 27,1 (Liberecký kraj) až 68,6 (Hl. město Praha) návštěv na jednoho pacienta za rok. Na jednoho zdravotnického pracovníka nelékaře připadalo v průměru 6,2 návštěv denně. Tato hodnota za Olomoucký kraj byla o něco málo nižší než průměr ČR (6,6 návštěv denně). Mezi kraji nalezneme znatelné rozdíly. Zatímco v kraji Vysočina jeden nelékař provedl během dne v průměru 4,4 ošetření, v Ústeckém kraji jich bylo provedeno dvakrát více (9,4 ošetření).

Výkony domácí zdravotní péče v krajích a ČR v roce 2013

Zdroj: ÚZIS

Pozn.: ZPBD = zdravotní pracovníci nelékaři s odbornou způsobilostí

Celkem 5 624 pacientů v domácí péči ve věku 65 a více let bylo v roce 2013 ošetřováno pro chronická onemocnění, 292 pacientů ošetřovali pracovníci domácí zdravotní péče po pooperačních stavech a úrazech a 529 pacientů bylo v domácí péči pro akutní onemocnění. Domácí hospicová péče byla poskytována 254 pacientům starším 65 let.

Pacienti domácí zdravotní péče ve věku 65 a více let podle druhu onemocnění v letech 2005 až 2013

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistiky

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Pacienti ve věku 65 a více let	6 214	6 410	5 844	5 668	5 815	6 018	5 824	5 727	6 320
podle druhu onemocnění ¹⁾									
chronická onemocnění	5 463	5 531	5 032	4 859	5 176	5 465	5 301	5 106	5 624
akutní onemocnění	694	660	643	500	485	554	459	463	529
pooperační stavy, úrazy	302	359	275	427	357	333	332	323	292
domácí hospicová péče	221	429	606	561	596	456	360	277	254
Podíl pacientů ve věku 65 a více let na pacientech s daným druhem onemocnění (%)									
chronická onemocnění	87,4	87,8	85,5	84,7	85,6	87,0	86,6	85,5	86,8
akutní onemocnění	40,6	39,7	59,5	53,7	53,0	53,0	46,3	46,4	51,5
pooperační stavy, úrazy	49,8	48,3	47,9	64,4	61,7	64,9	48,9	50,9	61,5
domácí hospicová péče	73,7	73,7	83,4	84,4	84,7	83,4	86,5	87,1	84,7

¹⁾ pacient může být zařazen ve více druzích péče

